

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Інститут електроенергетики
Електротехнічний факультет

Кафедра перекладу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню бакалавра

студентки Адамадзе Юлії Іракліївни _____
(ПІБ)

академічної групи ФЛ-15-1 _____
(шифр)

напряму 6.020303 «Філологія» _____
спеціалізації _____

за освітньо-професійною програмою _____

на тему Структурно-семантичний аналіз англійських термінів галузі
«Будівництво» _____

(назва за наказом ректора)

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	Висоцька Т.М.			
розділів:				
Рецензент	Берднік Л.В.			
Нормоконтролер	Короткова С.В.			

Дніпро
2019

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри
перекладу

Введенська Т.Ю.

« _____ » _____ 2019 року

**ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню бакалавра**

студенту Адамадзе Ю. І. академічної групи ФЛ-15-1
(прізвище та ініціали) (шифр)

напряму 6.020303 «Філологія»

спеціалізації _____

за освітньо-професійною програмою бакалавр

на тему Структурно-семантичний аналіз англійських термінів галузі
«Будівництво»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від 17.04.2019 № 626-л

Розділ	Зміст	Термін виконання
Розділ 1	Загальна теорія «терміну»	25.12.18
Розділ 2	Структурно-семантичні особливості термінології у галузі «Будівництво»	01.05.19

Завдання видано _____ Висоцька Т. М.
(підпис керівника) (прізвище, ініціали)

Дата видачі 15 жовтня 2018

Дата подання до екзаменаційної комісії 10 червня 2019

Прийнято до виконання _____ Адамадзе Ю. І.
(підпис студента) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. Загальна теорія «терміну».....	6
1.1 Визначення поняття «термін».....	6
1.2 Загальні властивості та особливості терміну.....	10
1.3 Загальна характеристика англійських технічних термінів та термінів у галузі «Будівництво».....	15
1.4 Особливості перекладу технічних термінів.....	18
Висновки до 1 розділу.....	23
РОЗДІЛ 2. Структурно-семантичні особливості термінології у галузі «Будівництво».....	26
2.1 Структурні особливості утворення англомовних термінів галузі «Будівництво».....	26
2.2 Семантичні особливості утворення англомовних термінів галузі «Будівництво».....	33
Висновки до 2 розділу.....	50
ВИСНОВКИ.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ	
ДЖЕРЕЛ.....	53
ДОДАТОК А.....	57

ВСТУП

Розвиток країни, її економіки та промисловості на світовій арені завжди пов'язаний з виникненням нових термінів у тих чи інших галузях. В цій дипломній роботі розглядаються структурно-семантичні особливості термінів галузі «Будівництво». Для створення найновіших об'єктів цієї галузі необхідним є запрошення іноземних спеціалістів, звернення до їх досвіду та розробок. Найбільша частина лінгвістичних термінів це саме фахова лексика, саме тому вивчення структурно-семантичних особливостей того чи іншого терміну є метою дослідження багатьох лінгвістів. Англійська та українська термінології в галузі «Будівництво» продовжуються розвиватись та поповнюватись новими лексичними одиницями, що потребують вивчення і саме цим обумовлена актуальність теми.

Об'єктом дослідження англійські терміни галузі «Будівництво».

Предметом - їх структурно-семантичної особливості.

Метою роботи є структурно-семантичний аналіз англійських термінів галузі "Будівництво".

Мета роботи визначає необхідність вирішення наступних **задач** дипломної роботи:

- визначити поняття «термін»;
- зробити вибірку термінів галузі "Будівництво";
- виявити семантичні особливості термінології галузі «Будівництво».
- виявити найбільш використовувані способи творення термінів у галузі «Будівництво»;
- виявити структурні особливості термінів галузі «Будівництво»;

В дипломній роботі застосовано загальнонауковий **метод** суцільного перегляду для створення вибірки термінів галузі "Будівництво", їх дослідження, класифікації за критеріями. Також були використані структурний метод для встановлення характеристик та функціональних властивостей термінів та компонентний аналіз для встановлення структури терміну.

Наукова новизна дипломної роботи полягає у комплексному вивченні термінів фахової галузі "Будівництво", розгляді як структурних особливостей термінів, так і їх внутрішньої змістовної структури.

Теоретична значимість роботи полягає у визначенні структурних та семантичних особливостей термінології галузі "Будівництво". Дослідження допоможе розширити знання про функціонування лексичних одиниць в сучасній англійській мові.

Практична значимість дипломної роботи визначається аналізом термінів фахової галузі "Будівництво". Результати роботи можуть бути використані у практиці перекладу, а також вивчення фахової мови студентами, чия галузь вивчення є, або пов'язана з будівництвом (архітектори, інженери та інші). Дипломна робота може використовуватися як посібник на курсах лекцій з мовознавства, спецкурсів з лексикології та перекладознавства. Матеріал роботи може представляти інтерес для перекладачів фахової літератури та научно-технічних редакторів.

Структура роботи: дипломна робота складається з вступу, двох розділів з висновками, загальними висновками та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ ТЕРМІНУ

1.1. Визначення поняття термін

Найважливіша функція мови - комунікативна. Мова забезпечує спілкування та розуміння людей між собою в абсолютно всіх сферах людської діяльності. Повсякденна комунікація людей здійснюється завдяки літературно-розмовній формі мови. Професійна, фахова комунікація здійснюється за допомогою мови науки та техніки, що є спеціальною формою природної мови.

Мова наукового спілкування як особливий функціональний різновид поліфункціональної і поліструктурної літературної мови починає набувати чітко окреслені контури в першій третині XVIII ст. Виникає він в силу наступних обставин:

- поява вчених-професіоналів;
- необхідність передачі нових знань;
- перетворення досвіду, заснованого на повсякденній рецепції світу, в «науковий досвід»;
- відокремлення і спеціалізація понятійно-категоріального апарату.

Мінімальною значущою одиницею інформації в мовному середовищі виступає слово. Також слід зазначити, що в якості носія спеціальної інформації може виступати далеко не будь-яке загальноживане слово, а слово, наділене певними додатковими ознаками і властивостями, які роблять його терміном певної предметної області.

Маючи специфічну сферу застосування і спеціальний об'єкт позначення, терміни входять до складу певної термінології.

Термінологія кожної області знання обмежена певним обсягом термінів, так як словесно відображає систему основних її понять. За рекомендацією Міжнародної термінологічної комісії обсяг термінологічних збірників не повинен «набагато перевищувати кількість в 100 термінів».

Словом «термінологія» до останнього часу позначали не тільки сукупність термінів будь-якої спеціальної області, а й саму науку про терміни.

Відмінною особливістю змісту терміну є те, що він має професійне значення, позначає певне наукове, виробниче, технічне і т.п. поняття. Це визнають всі лінгвісти, які займаються проблемою терміна, хоча зв'язок терміна з поняттям лінгвістами трактується по-різному. Відповідно до цього в розумінні (і визначенні) терміна різняться кілька концепцій:

1) терміном є слово (або словосполучення), яке називає поняття, тобто виконує номінативну функцію (Г. О. Винокур, Е. М. Галкіна-Федорук та ін.);

2) терміном вважається слово, яке виражає поняття, тобто виконує виразну, експресивну функцію (А. А. Реформатський, С. М. Бурдін та ін.);

3) терміном визнається слово, що позначає поняття, тобто виконує сигніфікативну функцію (Е. І. Амосенкова, Р. Н. Інфантьєва, Н. Н. Левінський і ін.);

4) термін - це слово, яке визначає поняття, тобто виконує дефінітивну функцію (В. В. Виноградов, С. А. Аскольдів і ін.).

Останнім часом деякі лінгвісти пропонують більш повні, більш розлогі визначення поняття терміна, прагнучи врахувати всі його ознаки, які авторам представляються істотними.

Одне з важливих напрямків лексикології - робота в області встановлення складу термінів конкретних галузей науки і техніки, упорядкування стихійно сформованих термінологій, уніфікації термінів і створення термінів для нових науково-технічних галузей. Уточнення терміна досягається завдяки існуванню в спеціальній літературі визначень або, як їх ще називають, дефініцій до нього, точно вказують вкладене і в той чи інший термін утримання і його межі.

Зазвичай фахівці користуються робочими визначеннями терміна, які, як правило, неповні, проте відображають його істотні властивості, наприклад, визначення Г.О. Винокура: «У ролі терміна може виступати будь-яке слово ... термін - це не особливе слово, а тільки слово в особливій функції, функції найменування спеціального поняття, назви спеціального предмета або явища» [2].

В даний час проблема визначення специфіки терміна і його лінгвістичного статусу стоїть найгостріше, оскільки бурхливий розвиток науки і різних професійних областей діяльності до початку ХХІ-го століття зумовило появу безлічі спеціальних лексичних одиниць, що характеризуються властивостями терміна. Термінологами встановлено, що сам процес деривації, створення терміна є більш складним у порівнянні зі створенням загальноновживаного слова.

У Великій Радянській енциклопедії дається таке тлумачення терміна: Термін (Terminus - термін, від лат. Terminus - межа, кордон) слово або словосполучення, покликане точно позначити поняття і його співвідношення з іншими поняттями в межах спеціальної сфери. Терміни служать обмежувальними позначками характерних для цієї сфери предметів, явищ, їх властивостей і відносин.

Вони існують лише в рамках певної термінології. На відміну від слів загальної мови, терміни не пов'язані з контекстом. У межах даної системи понять термін в ідеалі повинен бути однозначним, систематичним, стилістично нейтральним. Терміни та нетерміни (слова загальної мови) можуть переходити один в одного. Терміни підкоряються словотворчим, граматичним і фонетичним правилам цієї мови, створюються шляхом термінологізації слів загальної мови, запозичення або калькування іншомовних термінів-елементів. У сучасній науці існує прагнення до семантичної уніфікації систем термінів однієї і тієї ж науки в різних мовах (однозначна відповідність між термінами різних мов) і до використання інтернаціоналізмів в термінології.

Термін - це одиниця будь-якого конкретного природної або штучної мови (слово, словосполучення, аббревіатура, символ, поєднання слова і букв-символів, поєднання слів і цифр-символів), що володіє в результаті стихійно сформованої чи особливої свідомої колективної домовленості спеціальним термінологічним значенням, яке може бути виражено або у словесній формі, або в тому чи іншому формалізованому вигляді і досить точно і повно

відображає основні, суттєві на даному рівні розвитку науки і техніки ознаки із відповідним поняттям.

За твердженням А. І. Моїсеєва, наприклад, "мовною формою вираження термінів є іменники та словосполучення на їх базі". За його словами, "терміни - це слова і словосполучення суворо номінативної функції, а саме, певний тип іменників і словосполучень на їх основі".

Традиційно основними вимогами, які ставляться до терміна, є однозначність (моносемантичність). У термінах ми маємо найбільш точне, концентроване і економне визначення наукової або технічної ідеї [7]. На відміну від більшості лексичних одиниць, терміни позначають точно певні поняття, предмети, явища; як ідеал - це однозначні, позбавлені синонімів слова (і словосполучення), нерідко іншомовного походження; серед них є і такі, значення яких обмежені історично [8].

В загальнотермінологічному плані вимога однозначності терміна реалізується двома шляхами, так як існують дві категорії термінів:

- загальнонаукові і загальнотехнічні терміни;
- спеціальні (номенклатурні) терміни.

Виділяються терміни категорій, загальнонаукові і загальнотехнічні терміни, міжгалузеві терміни, спеціальні терміни.

Перш за все, виділяються найзагальніші поняття матерії і її атрибутів, які носять назви категорій (матерія, простір, час, кількість, якість, міра та інші). Відповідно терміни, які позначають категорії, є тип термінів категорій.

Далі, на кожному етапі розвитку людського знання, в кожному епоху фігурує певну кількість загальнонаукових і загальнотехнічних понять, які використовуються в будь-якій науці (галузі техніки) (*система, структура, метод, закон в науці, надійність в техніці*). До них приєднуються загальні поняття методологічних наук - філософії, загальної теорії систем, кібернетики, інформатики та інші; деяка частина понять цих наук може використовуватися, як і загальнонаукові поняття, в різних областях знання (наприклад, *інформація,*

елемент). При цьому потрібно мати на увазі, що загальнонаукові (загальнотехнічні) і міжгалузеві поняття є такими не тому, що вони використовуються в ряді галузей знання, а тому, що вони мають загальний зміст, яке і дозволяє застосовувати їх в різних галузях, в більшості випадків додаючи до загального змісту конкретні ознаки.

Нарешті, в кожній області знання і діяльності є специфічні поняття різного рівня узагальненості: від найбільших - класів (пологів) до найменших - видів, а також понять, які відображають аспекти розгляду цих класів. Ці два типи понять названі видовими і аспектними.

1.2 Загальні властивості та особливості терміну

Специфіка терміну, як особливого виду слова, полягає перш за все, в особливостях його семантичної структури, яка для власне терміна містить тільки вільне пряме і номінативне значення. У межах спеціального вжитку термін не змінює свого значення, поки завдяки новим відкриттям і винаходам не зміниться поняття про нього.

Терміни мають всі ознаки лексичних одиниць природної мови. Один з важливих напрямків лексикології - робота в області встановлення складу термінів конкретних галузей науки і техніки, упорядкування стихійно сформованих термінологій, уніфікації термінів і створення термінів для нових науково-технічних галузей. Уточнення терміна досягається завдяки існуванню в спеціальній літературі визначень або, як їх ще називають, дефініцій до нього, точно вказують вкладене і в той чи інший термін утримання і його межі.

Шляхи виникнення термінів ті ж, що і шляхи розвитку словникового складу взагалі. Тому серед термінів багато слів, які в інших значеннях зустрічаються в загальнолітературній лексиці. При утворенні термінів широко використовуються латинські і грецькі елементи, тобто коріння, основи і афікси, які легко пристосовуються до законів словотворення будь-якої мови [3, 28].

Значна частина сучасних міжнародних термінів є не слова, що реально існували в латинській та грецькій мовах, а новоутворення, створені з елементів

цих мов за зразками.

Особливостями термінології в порівнянні з іншими словами словникового складу є значно більша свідомість словотворчості і слововживання, свідченням чого є численні роботи з упорядкування термінології і спеціально присвячені термінології вступні розділи підручників і теоретичних курсів. Багато терміни мають свого автора, який, пропонуючи новий термін, зазвичай вкладає і ті міркування, які говорять на користь цього терміна, тобто розкриває його внутрішню форму. Так, терміни: *anode, cathode, ion* були запропоновані Фарадеєм [4, 44].

З грецької мови прийшла значна частина медичних, природничих, суспільно-політичних термінів, хімічні назви, терміни астрономії та географії, математики й фізики, мовознавства й літературознавства. Запозичення з латинської мови також пов'язані з медициною, біологією, філософією, соціально-економічними науками, технікою, мовознавством. Запозичення із західноєвропейських мов можна узагальнити так:

а) з німецької мови прийшли слова на позначення військових понять (*штаб, гауптвахта, солдат, офіцер, юнкер*), торгівлі, виробництва, техніки (*шахта, бухгалтер, агент, акція, вексель, маклер, верстат, клапан, гвинт, ланцюг, сигнал*);

б) з французької мови українська запозичила терміни суспільно-політичного життя (*парламент, депутат, генерал, бюро, демонстрація*), мистецтва (*сюжет, увертюра, н'єса, сюїта, режисер, ансамбль*), військової галузі (*армія, авіатор, екіпаж:, десант, парашут, арсенал, гарнізон*), техніки (*шасі, карбюратор, реле, зонд, ресора*);

в) з англійської прийшли слова на позначення понять з мореплавства (*шхуна, док, мічман*), спорту (*фініш, футбол, бейсбол, фристайл, хокей, нокаут*), техніки (*трамвай, ескалатор, комбайн, блюмінг, бульдозер, тролейбус*), економіки (*менеджер, спонсор, бюджет, лізинг, консалтинг, дисконт, бартер*), інформаційної технології (*інтерфейс, кластер, драйвер,*

модем, файл, принтер, сканер, хаб, джойстик, трекбол, тачпад);

г) з голландської мови українська запозичила морські терміни (*боцман, кіль, шлюпка, трап, пеленг, каюта, матрос, гавань, бакен, шкіпер*);

д) з італійської мови прийшло в українську багато слів-термінів музичного мистецтва (*віолончель, дует, соло, композитор, тенор, піаніно, фортепіано, адажіо, арія, опера, сопрано, бас*) та ін. [17].

Репрезентативна чи, як її ще називають, номінативна функція лексичних одиниць полягає в номінації певних понять, предметів, явищ тощо. Будь-яке слово мови називає (позначає) щось. Специфіка реалізації цієї функції у терміна полягає в тому, що він позначає спеціальне поняття певної спеціальної сфери людської діяльності: науки, техніки, виробництві. Нам здається більш влучним називати цю функцію репрезентативною, оскільки “в останній час частіше говорять не про називання предметів, а про репрезентацію їх за допомогою лексичних одиниць” [18, 64].

Другою згадується сигніфікативна чи семасіологічна функція – здатність виражати відмінні риси, змістовне поняття про певний клас предметів [19, 116]. Стосовно ж специфіки реалізації сигніфікативної функції термінами як функції вираження поняття, то й тут існує певна проблема. Існує думка, що оскільки, не всі терміни є повністю (правильно) вмотивованими, тож і не всі з них можуть виражати поняття – деякі лише його називають [20, 72].

Наступною функцією вважається комунікативна, суть якої полягає в передачі між суб’єктами певної змістовної інформації за допомогою слів із встановленням зворотного зв’язку. Ця функція притаманна всім лексичним одиницям. Однак, у випадку з термінами, ситуація набагато ускладнюється. Якщо пересічні учасники комунікативного процесу (носії однієї мови) в побутовому спілкуванні цілком розуміють один одного, то фахівці нерідко змушені уточнювати певний термін чи навіть сперечатися з приводу його точного визначення. Це пояснюється наявністю в таких терміносистемах термінів-синонімів, термінів з невизначеною дефініцією та, навіть, існуванням

понять, що їх ще не було вербалізовано та термінологізовано.

Отже, специфічне середовище використання термінів – сфера професійної комунікації – зумовлює більш виважене, точне, порівняно з побутовим спілкуванням, використання лексичних одиниць (термінів) його учасниками. Комунікативну функцію ще називають інформаційною, навчаючою [18, 67-68], інформативно-пізнавальною тощо [21].

Особливості значення слова-терміна на відміну від слова-нетерміна більш докладно дослідив Б. Н. Головін [5, 14].

Перелічимо найбільш важливі з них:

- співвіднесеність не з окремим предметом, а з поняттям;
- потреба в дефініціюванні;
- формування індивідуальних, властивих окремим ученим понять;
- співвіднесеність значення терміна зі значеннями інших термінів в межах відповідної термінологічної системи;
- співвіднесеність з певною професійною діяльністю та ін.

"Виходить, таким чином, що в слові-терміні на перший план виступає його об'єктне значення, суб'єктне ж, оцінне, або взагалі знято, або є завуальованим." [6, 35].

Структурно англійські термінологічні одиниці можна розділити на наступні:

1) однослівні (однокомпонентні): прості, або непохідні; похідні, утворені від однокореневих слів і афіксів, наприклад *driver* (пристрій, що задає), *equipment* (обладнання); складні, які мають у своєму складі не менше двох коренів: *flywheel* (маховик), *electrodynamics* (електродинаміка);

2) багатослівні (багатокомпонентні або складені).

Специфічність термінів у порівнянні з іншими одиницями мови прихильники функціонального підходу бачать у своєрідності їх головній ролі, призначенні їх комунікативної реалізації.

Л. Ю. Буянова, проаналізувавши різні точки зору на сутність терміна як

лінгвістичного знака, встановила такі його властивості, відмежовує термін від нетерміна:

1) "когнітивна сутність, гносеологічна специфіка і інтернаціональність терміна;

2) роль терміна в процесах адекватного відтворення в свідомості суб'єкта науки максимально повного уявлення по даному гносеологічному об'єкті (понятті);

3) якщо немає терміна, то неможливо або, у всякому разі, надзвичайно ускладнене оперування з відповідними поняттями;

4) віднесеність номінативних термінологічних знаків і їх функцій до наукової сфери, а нетермінів - до побутової;

5) відображення процесів і результатів термінотворення в сфері екзистенції і функціонування термінів - в письмовому науковому тексті - синхронно з моментом появи терміна, в той час як факти словотвору, словотворчості знаходять своє втілення і фіксацію в більш «вільних», менш контрольованих умовах;

б) репрезентація терміном (як одиницею матеріалізації поняття) концептуально-гносеологічного спектра всіх інформаційно-асоціативних зв'язків і відносин, когнітивних структур з винятковою логічною послідовністю, на відміну від інших класів лексики (нетермінів) та інш."

Термін однозначний, на думку одних [8, 53], допускає багатозначність, на думку інших [9, 105], має тенденцію до однозначності, на думку третіх [10, 110]. А. А. Реформатський вносить уточнення, що однозначність терміну слід розуміти в межах термінологічного поля даної термінології "[11, 54].

Системність, або систематичність терміна розуміється по-різному: як класифікаційна сутність [9, 31], як системність словотворча, як подвійна системність: термін як елемент термінологічної системи, з одного боку, і як елемент системи мовної - з іншого. А. А. Реформатський вказує на тенденцію систематичності терміна. [10, 20]. Дослідники повністю заперечують

стилістичні функції терміну або допускають їх обмежене вживання. Емоційно-стилістичні якості терміни набувають лише в "невласних умовах і контекстах їх вживання" [12, 94].

У структурному відношенні всі терміни можна класифікувати таким чином:

Прості терміни типу: *oxygen, resistance, velocity*.

Складні терміни, утворені шляхом словоскладання. При цьому іноді відбувається усікання компонентів.

Словосполучення, компоненти яких знаходяться в атрибутивної зв'язку, тобто один з компонентів визначає інший: *crossmembers* - поперечки.

Нерідко атрибутивний елемент сам виражений словосполученням, що представляє собою семантичну єдність. Ця єдність часто виражається написанням через дефіс: наприклад: *doubling-overtest* - випробування на згин.

Літерні терміни, в яких атрибутивна роль доручається певній букві внаслідок її графічної форми: *V-type engine* - *V* подібний двигун.

Іноді ця буква є лише умовним символом: *X-rays* - рентгенівські промені [13].

Специфіка терміну і його природа - мало досліджена область, яка не має однозначного визначення. Вона не може бути достатньо чітко позначена без з'ясування таких аспектів як система, однозначність, поле, багатозначність, точність, стислість та інших аспектів.

1.3. Загальна характеристика англо- та україномовних технічних термінів та термінів у галузі «Будівництво»

Будівельна термінологія є відносно молодого. Цю точку зору підтримує і А. Н. Письмиченко, який з метою встановлення часу появи будівельно-індустріальних термінів в англійській мові детально дослідив спеціальну літературу, журнали і словники. Аналіз показав, що англійська термінологія будівельної індустрії в порівнянні з іншими науково-технічними терміносистемами англійської мови є порівняно молодого. А. Н. Письмиченко

також вважає, що її формування відноситься до початку нашого століття, коли будівельна індустрія починає виділятися в самостійну галузь будівництва. Виникнення і розвиток будівельної індустрії викликано стрімким розвитком промисловості, міст, шляхів сполучення, торгівлі, в зв'язку з яким зростала необхідність зведення нових, все більш складних будівель і споруд, масштаби яких закономірно зумовили перехід до індустріальних методів будівництва [15, 20].

В аналізованій терміносистемі мають місце як однокомпонентні, так двох-, трьох-, чотирьох-, п'яти-, шести- і семикомпонентні терміни.

Про "молодість" термінології "Будівництва" свідчать також:

1) багатоконпонентні терміни утворюються на основі вже існуючих, в основному, термінологічних лексем, в зв'язку з чим їх логічно розглядати саме як структурно і семантично похідні одиниці;

2) аббревіатури також є порівняно молодими, похідними одиницями, утвореними в наслідок скорочення (усічення) вже існуючих термінів

Будь-яка галузева термінологія являє собою сукупність позначень спеціальних понять даної галузі науки або виробництва. Спеціальні поняття науки або виробництва утворюють сукупність елементів, пов'язаних певними відносинами. Кожен окремий елемент має своє суворо фіксоване місце в системі і пов'язаний певними відносинами з іншими елементами системи.

Будівельна термінологія - це певна система словесних знаків, що відображає систему будівельних понять і відносин між ними. У багатьох термінологічних дослідженнях порушується проблема системності, робляться спроби визначення її як явища, виявлення специфіки термінологічної системності (це роботи Д. С. Лотте, Г. О. Винокура, А. А. Реформатського, В. П. Даніленко, П. П. Денісова, Т. Л. Канделакі, Б. Н. Головіна, Р. Ю. Кобріна та інш.).

Першим проблему системності термінології поставив в своїх роботах Д. С. Лотте.

Він висунув наступні вимоги до терміносистеми:

- 1) термінологічна система повинна ґрунтуватися на класифікації понять;
- 2) необхідно виділяти ознаки і поняття, ґрунтуючись на класифікаційних схемах;
- 3) слова повинні відображати спільність поняття з іншими і його специфічність.

Однак як зазначає Р. Ю. Кобрін, "якщо спробувати оцінити термінології, існуючі в різних областях знання, з точки зору відповідності сформульованим Д. С. Лотте вимогам, то стане ясно, що в цьому сенсі жодна з діючих термінологій не може бути названа системою" [14, 7].

Були виявлені наступні типи термінів цієї галузі:

1. прості;
2. похідні;
3. складнопохідні;
4. абрєвіатури.

Для вивчення смислової структури і семантичних особливостей будівельних термінів були виділені лексико-тематичні групи термінів [16, 65].

Будівельна термінологія є системою, що відбиває поняття будівництва, і об'єднує в своєму складі найменування певних категорій і будівельних понять [23, 65]. Ми розділили терміни будівельної індустрії на сім тематичних груп:

- 1) бетон / бетонні конструкції: *A-block* - *пустотілий бетонний блок*; *cement bar* - *цементний брусок*;
- 2) будівельні споруди / конструкції: *abat-jour* - *козирок будівлі*;
- 3) будівельний інвентар: *hydraulic shock* - *гідравлічний амортизатор*;
- 4) будівельні процеси: *abeyance* - *тимчасове призупинення будівельних робіт*; *basil* - *шліфувати / гранувати*; *belting* - *обробка поверхні бетонного дорожнього покриття стрічкою*; *to bind up* - *закупорювати*;
- 5) будівельна техніка: *agitator* - *бетоновоз*; *loading building crane* - *навантажувальний кран*;

- б) будівельні матеріали: *fluxing asphalt* - м'який бітум; *barblock* - колючий дрот;
- 7) будівельні професії: *building company manager* - управляючий будівельною фірмою.

Вивчення семантики будівельних термінів передбачає проведення компонентного аналізу будівельних термінів. Як вважає М. Н. Лату, семантична структура терміна неоднорідна і ділена на компоненти [24, 19].

1.4. Особливості перекладу технічних термінів

Переклад науково-технічної літератури відрізняється від перекладу художньої літератури, газетних статей, докумен-тально-ділового матеріалу тощо. До поняття "науково-технічна література" входять такі її різновиди, як власне науково-технічна література, а саме, монографії, збірники та статті з різних проблем науки і техніки; учбова науково-технічна література (підручники, довідники і т.д.); науково-популярна література з різних галузей техніки; технічна і супровідна документація; технічна реклама, патенти та ін. Переклад такої літератури викликає певні труднощі.

Науково-технічні тексти характеризуються особливим стилем, який відрізняє їх від інших типів текстів. При перекладі таких текстів ця особливість створює додаткові проблеми. Мова науково-технічної літератури відрізняється від розмовної мови або мови художньої літератури певними лексичними, граматичними та стилістичними особливостями. Найбільш типовим лексичним признаком науково-технічної літератури є насиченість тексту спеціальними термінами, термінологічними словосполученнями.

Терміни – це слова або словосполучення, які мають лінгвістичні властивості як і інші одиниці словникового складу. Відмінність терміна від звичайного слова залежить, перш за все, від його значення. Терміни виражають поняття науковооброблені і властиві лише конкретній галузі науки і техніки. Науково-технічні терміни як мовні знаки, що репрезентують поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки, становлять суттєву складову

науково-технічних текстів і є однією з головних причин виникнення труднощів при пере-кладі з огляду на їх неоднозначність, відсутність перекладних відповідників (у випадку термінів-неологізмів) та національну варіативність [22].

Характерними особливостями науково-технічних текстів є інформативність, логічність, точність і об'єктивність, ясність і зрозумілість.

В області лексики це передбачає використання термінології та спеціальної лексики.

Насиченість термінами є однією з визначальних характеристик науково-технічного тексту. У науково-технічному тексті частка термінологічної лексики становить не більше 25%, а основну частину лексики складають загальнонаукові, загальнотехнічні і загальноповживані слова. Тому науково-технічну лексику можна розділити на термінологічну і нетермінологічної, до якої відносять загальнонаукову, загальнотехнічну і загальноповживану лексику.

Окремі тексти, що належать до даного стилю, можуть володіти зазначеними рисами більшою чи меншою мірою. Проте у всіх таких текстів виявляється переважне використання мовних засобів, які сприяють задоволенню потреб даної сфери спілкування. Сфера застосування наукового стилю дуже широка. Це один із стилів, який надає сильний і різнобічний вплив на літературну мову. Якщо раніше тлумачні словники склалися на основі мови художньої літератури і в меншій мірі публіцистики, то зараз опис розвинених мов світу неможливо без урахування наукового стилю та його ролі в житті суспільства [26].

Один і той же термін в різних підмови науки може виражати різні поняття. Термін "valve" позначає електронну лампу, кран в теплотехніці, клапан в моторобудування, приладобудуванні, гідравліці, "storage" - запам'ятовуючий пристрій або пам'ять, в інших сферах активно функціонує як склад, сховище, накопичувач, акумуляування.

Отже, термін, функціонуючи в різних сферах, може бути багатозначним.

При перекладі термінів ми можемо зустрітися з наступними моментами:

1. Частина термінів, що мають міжнародний характер, передається шляхом транслітерації і не потребує перекладу: *generator* - генератор.
2. Деякі терміни мають прямі відповідності в українській мові і передаються відповідними еквівалентами: *voltage* - напруга.
3. Зовсім незначна частина термінів при перекладі калькується, тобто передається за допомогою слів і виразів нашою мовою, дослівно відтворюють слова і вирази англійської мови: *Program code* - Програмний код.

Калькування є запозиченням особливого роду: ми запозичуємо з іноземної мови ту чи іншу синтагму і буквально переводимо елементи, які її складають. Ми отримуємо таким чином або калькування виразу, причому використовуємо синтаксичні структури мови перекладу, привносячи в нього нові експресивні елементи, або калькування структури, причому привносимо в мову нові конструкції.

Виділяють два види калік слів: словотворчі та семантичні.

Словотворчі кальки - це слова, отримані «поморфемним» перекладом іноземного слова на російську мову. Калька зазвичай не відчувається як запозичене слово. Тому реальне походження таких слів часто виявляється несподіваним для людини, яка вперше дізналася про них.

Калькування також буває часткове.

Семантичні кальки - це українські слова, які отримали нові значення під впливом відповідних слів іншої мови в результаті буквализму при перекладі.

Так само як і щодо запозичень, існують старі стійкі кальки, які можна лише згадати мимохідь, оскільки вони, як і запозичення, можуть зазнавати семантичну еволюцію, стаючи «хибними друзями».

Головні мовні засоби, що вимагають еквівалентної передачі в перекладі тут наступні:

1. Семантика підмета.
2. Пасивні конструкції дієслова.

3. Перевага Present Indefinite.
4. Велика кількість складних слів.
5. Виразна номінативність тексту - явна перевага іменників.
6. Велика кількість спеціальних термінів.
7. Еліптичний характер вираження думки.

Головним прийомом перекладу термінів є переклад за допомогою лексичного еквіваленту. Еквівалент – постійна лексична відповідність, яка точно співпадає із значенням слова. Терміни, які мають еквіваленти у рідній мові, відіграють важливу роль при перекладі. Вони служать опорними пунктами у тексті, від них залежить розкриття значення інших слів, вони дають можливість з'ясувати характер тексту. Тому слід вміти знаходити відповідний еквівалент у рідній мові і розширювати знання термінів-еквівалентів.

При перекладі термінів також можливим є застосування прийому генералізації. Генералізація вихідного значення має місце в тих випадках, коли міра інформаційної упорядкованості вихідної одиниці вища за міру упорядкованості одиниці, що відповідає їй за змістом в мові перекладу.

У випадку, коли словник не дає необхідного перекладу того чи іншого терміну, необхідно вдаватися до описового перекладу, що точно передає зміст іншомовного слова в даному контексті: *video-gain* - регулювання яскравості відміток від відображених сигналів. слів, віддаючи перевагу словам україномовного походження [13].

Існує велика група слів і термінів, які отримали назву «хибних друзів перекладача», транслітераційної переклад яких призводить до викривлення тексту. В якості термінів можуть використовуватися як слова, що вживаються майже виключно в рамках даного стилю, так і спеціальні значення уживаних слів.

Необхідно зазначити, що важливим фактором при здійсненні технічного перекладу є робота з експертами. Перекладач, на жаль, не може бути фахівцем у всіх областях знань. Тому поняття «технічна редакція» має на увазі процес

здійснення консультацій з фахівцями, обробку даних, отриманих в результаті цього процесу і внесення відповідних змін до тексту. Експерти, в більшості випадків, надаються замовником перекладу.

Висновки до 1 розділу

В результаті проведеного дослідження ми виконали теоретичну частину завдань дипломної роботи, а саме визначили поняття терміну, його особливості як лексичної одиниці, функції та загальні властивості. Була описана загальна характеристика та історичний розвиток наукових термінів, а також термінів галузі "Будівництво."

Термінологія - сукупність термінів певної галузі знання або виробництва, а також вчення про освіту, склад і функціонування термінів.

Предметом загальної теорії термінології є:

- вивчення формування і вживання спеціальних слів, за допомогою яких акумулюються і передаються накопичені людством знання;
- вдосконалення існуючих термінологічних систем;
- пошуки оптимальних шляхів створення нових термінів і їх систем;
- пошуки універсальних рис, властивих термінології різних областей знання.

Терміни - це спеціальні слова, обмежені своїм особливим призначенням; слова, які прагнуть бути однозначними як влучний вислів понять і назви речей.

Основною функцією термінології можна виділити обслуговування спеціальної професійної комунікації.

Традиційно під функцією терміна розуміється роль, яку виконує термін як засіб позначення загального спеціального поняття.

Багато термінознавців в якості основних ознак терміну виділяють наступні: системність, однозначність, дефінітивність, байдужість до тексту та емоціональна нейтральність. Однак дані вимоги слід розглядати не як незаперечні, а як бажані вимоги до характеристики терміна.

У наукових текстах і в термінологічних словниках зустрічаються терміни, що складаються з трьох і більше слів. Можна стверджувати, що для терміну точність важливіше стислості. У зв'язку з цим не можна розглядати багатослівність терміна як його недолік.

Термінам притаманні всі функції, що їх виконують лексичні одиниці загальноживаної мови. Термін як називає предмет (явище) сфери професійної діяльності та його поняття, так і фіксує, передає та зберігає інформацію про нього. Відмінною рисою цих функцій у терміна, є специфіка сфери його функціонування. Саме професійна спрямованість термінів накладає на функції, що вони реалізують певні особливості.

При перекладі науково-технічної літератури особливо важливе значення має предмет перекладу. Обов'язковою умовою повноцінного перекладу будь-якого спеціального тексту, особливо науково-технічного, є повне розуміння його перекладачем. Перекладач повинен орієнтуватися у тій предметній галузі, до якої належить призначений для перекладу текст.

Ознайомлюючись із синтаксичною побудовою речення, слід насамперед звернути увагу на присудок, який має своє постійне місце і обов'язково містить дієслово з яскраво вираженою морфологічною характеристикою. Під час перекладу науково-технічного тексту неодмінно треба пам'ятати про розбіжності в побудові речень мови оригіналу та української мови, про відмінність системної організації мов. Час від часу в процесі перекладу виникає необхідність текстової модифікації, яку важко передбачити і яка потребує оказійного здійснення в кожному окре-мому випадку. Йдеться про те, що нерідко загальний зміст і контекст потребують введення одних слів і опускання інших, часткової або повної перебудови всього речення за вимогами граматичної норми мови, якою здійснюється переклад. Головну увагу під час перекладу варто спрямовувати на його адекватність і точність, враховувати кінцеву мету - якнайточніше відтворення оригіналу засобами української мови.

Будівельна термінологія - відносно нова лексична група термінів, про що свідчать роботи відомих знавців науково-технічної термінології. Свідченням цього явища є також відсутність архаїзмів і переважання в терміносистемі неологізмів або ж нових термінів. Під новими термінами вважаються, перш за все, багатоконпонентні терміни. Як відомо, чим більше компонентів в тому чи

іншому терміні, тим більш новим є термін.

РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ГАЛУЗІ «БУДІВНИЦТВО»

2.1 Структурні особливості утворення англомовних термінів галузі «Будівництво»

У нашому дослідженні з синхронної точки зору ми розмежували будівельну термінологію на сім тематичних мікрополів - *concrete / concrete constructions, building constructions, construction tools, construction processes, construction machines, construction materials, construction professions*. Ключові терміни перерахованих вище тематичних груп були піддані історичному аналізу з метою реконструкції первинної мотивації і семантичної динаміки.

В аналізованій терміносистемі мають місце як однокомпонентні, так двох-, трьох-, чотирьох-, п'яти-, шести- і семикомпонентні терміни .

У процентному співвідношенні отримані наступні дані:

Однокомпонентні - 22 % : *Breezeblock* - шлакобетон блок; *concrete* – бетон.

Двокомпонентні - 22 %: *Domestic building* - житлова будівля; *multistoried building* - багатопверховий будинок; *residential building* - житловебудівля;
sectional building - збірний, секційний будинок.

Трикомпонентні - 21 %: *Airtight building construction* - повітронепроникна конструкція; *aseismic building constructions* - сейсмостійкі конструкції; *block building construction* - блокова конструкція.

Чотирьохкомпонентні - 21 %: *Balloon frame building construction* - рамна дерев'яна конструкція; *platform frame building construction* - рамна конструкція з перекриттями.

П'ятикомпонентні - 5 %: *Cantilever arched building construction girder* - консольна аroachна балка; *to show building construction element fracture* - давати конструктивний злам; *brittle building construction element fracture* - крихкий

злам.

Шестикомпонентні - 2%: *Plane strain building construction element fracture* - руйнування при плоскій деформації; *stress - corrosion building construction element fracture* - конструктивний злам в результаті корозійних процесів під напругою; *building construction element maintenance processing and repair* - поточний і капітальний ремонт конструктивних елементів будівлі; *errors in the building construction element maintenance processing* - помилки при експлуатації конструктивних елементів будівлі.

Абревіатури - 7 %: *A and M (assembly and maintenance)* - складання і технічне обслуговування; *AAW (acetylene air welding)* - ацетиленовий повітряна зварювання; *ZAX* - плиткоріз, різак, молоток для обтісування шиферу.

Розглянувши семантичну динаміку розвитку англомовної будівельної термінології, звернемося до питання про те, як співвідносяться між собою дефініції елементів аналізованої терміносистеми, і в які парадигматичні відносини вступають між собою відповідні ЛО.

Системна організація лексики проявляється в наявності в ній об'єднань слів, що характеризуються певною спільністю значень. Такі об'єднання слів називаються лексико-семантичними парадигмами, а семантичні відносини між членами парадигми – парадигматичними відносинами.

Парадигматичні відносини відображають змістовні зв'язки, які існують між явищами дійсності. Ці відносини, проте, «скориговані» мовою, лексико-семантичної системи.

Для опису парадигматичних зв'язків знову звернемося до терміну *hut*. У дефініціях даної лексеми ми спостерігаємо такі синоніми, як: *dwelling, house, structure, shell*. Якщо ми проаналізуємо дефініції перерахованих синонімів, то побачимо, що дані лексеми мають інтегральний семантичний ознака: *something constructed*. Крім інтегральних ознак, лексеми мають і диференціальні семантичні ознаки, наприклад: лексема *shell* позначає каркас, тобто маркована

семою *uninhabitable*.

1. *Structure* - a building or other object constructed from several parts.
2. *Shell* - the walls of an unfinished or gutted building or other structure.
3. *Dwelling* - a house, flat, or other place of residence.
4. *House* - a building for human habitation, especially one that consists of a ground floor and one or more upper storeys.
5. *Body* - (the body of) the main or central part of something, especially a building [47].

За часом появи перерахованих вище спеціалізованих одиниць ми виявили родовидові зв'язки даного синонімічного ряду. Структурно-семантичною особливістю синонімічного ряду слів є нерідка наявність в його складі слова-домінанти, як би представника всього ряду, яке з найбільшою повнотою відбиває семантичні та синтагматичні властивості ряду слів. Домінанта може й не бути в синонімічному ряді, в цьому теж проявляється своєрідність даного синонімічного ряду слів. В даному випадку ми вважаємо, що домінантою в цьому ряду є лексема *house*, оскільки вона має більш узагальнене значення, ніж інші лексеми. Дефініції інших лексем обмежені поясненнями, наприклад *hut* - житло для тимчасового проживання, *shell* - каркас, тобто споруда в процесі зведення і т.д.

Наступний термін *auger* - свердло. У дефініціях, наведених в попередньому розділі, можна виявити лексеми, використані для опису цього механізму: *tool*, *instrument*, *perforation*. Звернемося до етимології і до дефініцій даних лексем. *Tool* - a device or implement, especially one held in the hand, used to carry out a particular function. *Instrument* - a tool or implement, especially one for precision work. *Perforation* - hole made by boring or piercing [47].

Таким чином, ми вибудували синонімічні ряди лексем, що використовуються для номінації відповідного інструменту.

Проаналізуємо ще один термін будівельної термінології *fid* - шпилька; брусок; клин. Ще раз відзначимо, що The Oxford English dictionary дає такі

дефініції даної лексеми:

1. *A conical pin of half wood, from 9 to 20 in. long, used to open the strands of a rope in splicing (1615).*
2. *A plug of oakum for the vent of gun (1626).*
3. *A square bar of a wood or iron, with a shoulder at one end, used to support the weight of the topmast and also the topgallant mast (1644).*
4. *A plug or quid of tobacco (1793).*
5. *A small but thick piece of anything (1838).*
6. *A wooden or metal bar or pin, used to support or steady anything (1851) [50, 188].* У дефініціях використовуються наступні лексеми - синоніми:

Pin - a piece of solid material (as wood or metal) used especially for fastening things together or as a support by which one thing may be suspended from another.

Bar - a straight piece (as of wood or metal) that is longer than it is wide and has any of various uses (as for a lever, support, barrier, or fastening).

Plug - a piece of solid material fitting tightly into a hole and blocking it up [47].

Проаналізуємо ще один приклад: *eagle* - фронтон. Як уже зазначалося, значення даної лексеми історично змінюються наступним чином:

1. назва птаха (*some birds are accounted Eagle by ornitologists*).
2. фігура птаха, яка використовується для різних призначень - емблема, бейдж (*as an ensign in the Roman army, and as an ensign and badge in the French army under the empire; Applied to certain objects made in the form of an eagle, such as brass (or wooden) lectern in a church*).
3. сузір'я (*the asterism Aquilia, one of the northern constellations*).
4. монета (*a coin bearing the image of the bird*). *Bird - a warm-blooded egg-laying vertebrate animal distinguished by the possession offeathers, wings, a beak, and typically by being able to fly.*

Eagle - a large bird of prey with a massive hooked bill and long broad wings, known for its keen sight and powerful soaring flight

Badge - small piece of metal, plastic, or cloth bearing a design or words, typically

worn to identify a person or to indicate membership of an organization or support for a cause: a distinguishing object or emblem

Coin - a flat disc or piece of metal with an official stamp, used as money Ensign - a sign or emblem of a particular thing

Asterism - a prominent pattern or group of stars that is smaller than a constellation [47].

У сформованому ряду ми можемо спостерігати синоніми *ensign* і *badge*. У синонімічному ряду *bird* і *eagle* лексема *bird* є гіперонімом по відношенню до лексеми *eagle*.

Таким чином, ми виявили подібності в плані змісту, які знаходять своє відображення в англomовній будівельній термінології. Але в синонімічні відносини вступають не всі будівельні терміни. Дослідження показало, що синонімічний ряд представляється можливим вибудувати тільки для старих термінів, які мають значну історію розвитку. Так, наприклад, термін *imbrex* з'явився в 1857 р, і має всього дві дефініції, за допомогою аналізу яких не представляється можливим вибудувати синонімічний ряд.

Ми вважаємо, що старі терміни, які дозволяють вибудувати синонімічний ряд, можна розцінювати як ядро парадигматичних відносин синонімії, а молодші терміни слід віднести до периферії. Таким чином, ядро таких парадигматичних відносин синонімії становить 63%, а периферія - 37%. Середня довжина синонімічного ряду залежить від кількості дефініцій, причому чим старіший термін, тим більше значень у даній лексеми, і, відповідно, більше синонімів вступають в парадигматичні відносини. Середня довжина синонімічного ряду становить чотири синоніми.

Існує й інший вид парадигматичних зв'язків між лексичними одиницями – антонімічні відносини. Протилежність – це один з видів відносин, що встановлюються в результаті «порівняння двох предметів за обраною (або заданому) ознакою». Порівняння ж - це «пізнавальна операція, за допомогою якої на основі певної фіксованої ознаки - підстави порівняння - встановлюється

тотожність (рівність) або відмінність об'єктів (речей, станів, властивостей та ін.) шляхом їх попарного зіставлення.

Операція порівняння має сенс лише для тих об'єктів, «... між якими є хоч якась подібність» ». Значить, відносини антонімії можливі тільки між двома словами (між їх значеннями), і, щоб встановити наявність або відсутність цих відносин, треба порівняти значення двох слів, причому не будь-яких, а таких, між якими є хоч якась подібність. Підставою порівняння при цьому є певний семантичний компонент, експлікований або імплікований у порівнюваних значеннях. І якщо в них цей семантичний компонент має протилежний зміст, то ми говоримо про антонімічні відносини між словами. І.М. Кобозева під поняття антонімії підводить групу кореляцій, що зв'язують слова, що виражають в тому чи іншому відношенні протилежні поняття [Кобозева, 2008, с. 104].

Розглянемо лексему *loader*. The Oxford English Dictionary наводить чотири значення даної лексеми. Перше значення, зафіксоване в XV в., позначало людину, яка допомагає піднімати будь-який вантаж (*a man who stands on the top of a wagon, haystack, etc. and arranges the hay or corn which forked up*). Далі йде значення - машина (*a loading machine*). *Machine - an apparatus using mechanical power and having several parts, each with a definite function and together performing a particular task* [47].

Якщо в першому випадку для виконання певних робіт використовується робоча (людська) сила, то в другому – робочій силі протиставляється механічна сила. Далі з'являється значення - зброя (*a gun which is loaded in a particular way, always with qualification*). Таким чином, людині в рамках семантики однієї лексеми протиставляються машина і зброя. Таким чином, в наведеному нижче ряду встановлюються відносини антонімії за параметром «істота / неістота».

Проаналізуємо ще один, на наш погляд, цікавий приклад: *foot* - в будівництві дана лексема позначає «підстава, опора». Вперше лексема *foot* була зафіксована в 950 р. Примітно і те, що дана одиниця налічує тридцять сім значень. Серед дефініцій, наведених в словнику, ми виявили дефініції з

антонімічними значеннями. Так, наприклад, перша дефініція, датована 950 р .: *the lowest part of the leg beyond the ankle - joint* [50, 400].

Тут ми спостерігаємо значення, яке репрезентує частину тіла людини. Ще кілька значень, що позначають частину тіла: *by some anatomists used for: The whole limb (кінцівка) from the hip-joint to the toes - 1541 join. Viewed with the regard to its function, as the organ of locomotion 1000. Applied to various organs of locomotion or attachment belonging to certain invertebrate animals - 1835* [50, 401].

На противагу даним значенням ми виявили кілька зовсім інших ЛСВ даної лексеми: *something resembling afoot in function or position. The lower (usually projecting) part of an object, which serves to support it the base - +1382* [50, 401]. І ще одна дефініція: *a base or flange which sustains a casting or structure - 1892* [50, 401].

Якщо ми простежимо дефініції одиниць, за допомогою яких репрезентуються значення лексеми *foot*, то побачимо протилежні значення в дефініціях.

Leg - each of the limbs on which a person or animal walks and stands.

Organ - a part of an organism which is typically self-contained and has a specific vital function.

Base - the lowest part or edge of something, especially the part on which it rests or is supported.

Structure - a building or other object constructed from several parts [47].

Очевидно, що живому органу, за допомогою якого людина або ж тварина можуть пересуватися, протиставляється нежива конструкція, будь-яке зрушення якої може привести до порушення всієї споруди. За допомогою метафоризації за зовнішньою подібністю розглянута лексема набула антонімічне значення.

Такий вид антонімії називається енантіосемія. Вона визначається як поява у однієї мовної одиниці «протилежного значення (іноді витісняє початкове, іноді співіснують з ним). Вона розглядається і як вкрай «незручне», що

утрудняє нормальну комунікацію, явище, і як процес, який безпосередньо відображає філософську суть будь-якого предмета або явища – єдність протилежностей» [Вознесенська, 2011]. Так, на прикладі проаналізованих лексем, ми можемо відзначити, що перше значення лексеми loader витіснене другою дефініцією, і в даний час функцію навантаження виконує не людина, а машина.

У другому ж випадку в семантичній структурі лексеми foot два протилежних значення співіснують. Як зазначає І.В. Садчикова, розвиток полярних семантичних відтінків у слові – явище дуже давнє в мові, яке отримало розвиток на різних мовних рівнях: лексичному, словотвірному та ін., оскільки протилежність значень може розвиватися в слові як незалежно від його словотвірної та граматичної структури, так і під впливом окремих афіксів [Садчикова 2009].

Показово, що в проаналізованих прикладах, як і в більшості інших, енантіосемія безпосередньо корелює з процесом термінологізації.

2.2 Семантичні особливості англомовних термінів галузі «Будівництво»

Всі проаналізовані лексеми є ключовими для відповідних мікрополів, оскільки семантика польової доміанти експліцитно представлена в дефініціях даних одиниць. Залежно від характеру історичних змін, пережитих словом, і від його співвідношення з потенційно спорідненими словами в окремих випадках етимологічного аналізу ключовим, вирішальним виявляється аналіз різних структурних елементів або значення слова.

Кожне слово відрізняється, крім етимології, своїм власним шляхом, пройшовши який, воно або відклалося в колективній пам'яті суспільства, в колективному словнику, або не відклалося і імпліцитно складає частину якогось лексичного масиву. Перш ніж увійти в сучасний термінологічний

словник, воно проходить тривалий розвиток в мові і в текстах цією мовою: основні його значення наче кристалізуються, виявляються через переклади [13, 85].

Розглянемо такий термін, як *hut* - *хатина, барак*. Дана лексема співвіднесена з семантичним мікрополем *building constructions*. Зміна значення відбувалася наступним чином: спочатку цей термін використовувався для позначення житла та вперше зафіксований у словнику в XVII ст.:

1. *A dwelling of a ruder and meaner construction and (usually) smaller size than a house, often of branches, turf, or mud such as inhabited by savages, or constructed for temporary use by shepherds, workmen, travelers - 1658* [50, 477]. Оскільки цей термін позначав житло для тимчасового розміщення, на наш погляд, саме ця характеристика лексеми *hut* послужила приводом для використання її у військовій термінології, що свідчить про транстермінологізації. Так, в XVII ст. з позначкою в словнику *military* цей термін набуває значення:

2. *A wooden structure for temporary housing of troops - 1665* [50, 477].

3. Далі в словнику зазначено значення *the shell of a tortoise - 1698* [50, 477]. Відомо, що панцир (*shell*) служить для черепахи тимчасовим укриттям, тобто черепаха ховається на деякий час в панцир (при небезпеці, наприклад), а перечекавши, виходить назад, тому в даному значенні простежується метафоричний перенос за функцією першого значення – тимчасове укриття.

4. Ще одне значення, пов'язане з біологією - *the beaver's lodge - 1722* [50, 477]. Тут ми знову спостерігаємо транстермінологізації.

5. У зв'язку з розвитком збройової справи в XIX в. у даного терміну з'являється значення: *the end or body of the breech-pin of a musket - 1867* [50, 477].

Таким чином, можна говорити про те, що лексема *hut* є терміном, тому що зберегла своє первісне будівельне значення і зафіксована в сучасному англійському словнику будівельних термінів зі значенням «*хатина, барак*». Також цей термін включений в систему будівельної термінології, відображаючи певні фрагменти референтної області.

Далі простежимо зміну семантики такого терміна, як *eagle* – в будівництві цей термін позначає фронтон, він також поєднаний із семантичним полем *building constructions*. Розглянемо, як змінювалося значення даного терміну.

1. На грошових знаках використовували зображення орла, в зв'язку з цим з'явилося перше значення лексеми *eagle*: 1. *A coin bearing the image of the bird; a coin of base metal current in England at the accession of Edward I; a gold coin of the United States, value ten dollars - 1350* [50, 3]. Наступне значення відноситься до орнітології.

2. *The name commonly given to any of the larger Diurnal Birds-of-prey which are not Vultures: though some birds are accounted Eagle by ornithologists which are smaller than certain Buzzards 1380* [50, 3].

Орел в міфологічних джерелах уособлює стихії повітря і вогню. Такі якості даного виду птахів, як сила, гострий зір, висота польоту дозволили орлу отримати титул царя повітряного простору. У римській міфології орел – одна з найбільш древніх емблем перемоги, його політ сприймався як ознака військового успіху. Ще з часів засновників Рима Ромула і Рема його зображували на штандартах як «птаха Юпітера».

Ми вважаємо, що дане уособлення послужило приводом для появи двох наступних значень даного терміну, пов'язаних з персоніфікацією:

3. *As an armorial bearing: esp. of the Holy Roman Empire, and of the various modern empires as the French, German - 1386* [50, 3].

4. *A figure of the bird used for any purpose: as an ensign in the Roman army, and as an ensign and badge in the French army under the empire - 1400* [50, 3]. Наступне значення - сузір'я Орла.

5. *The asterism Aquila, one of the northern constellations -1551* [50, 3].

6. *As the sign of an inn* [50, 3]. Лише в XVII ст. виникає значення, що має відношення до будівництва.

7. *The gable of a house; the pediment of a temple - 1682* [50, 3]. Оскільки фронтон

розташований на найвищій точці будівлі і обмежений тільки двома схилами даху, а орел, як ми вже зазначили, трактується як цар повітряного простору, то вважаємо правомірним в даному випадку говорити про метафоричне перенесення за функцією.

8. *The winning Gamestar* - 1725 [50, 3]. Ще одне значення дана лексема набула завдяки тому, що орел уособлює і духовне начало:

9. *Applied to a certain objects in the form of an eagle; such as a brass lectern in a church; the ampulla containing the anointing oil used at coronations; a clasp for a belt* - +1766 [50, 3].

10. *Sea Eagle: properly the White-tailed Eagle, which older writers confounded with Osprey or so-called Fishing-Eagle* - 1776 [50, 3].

11. *A species of Skate* - 1847 [50, 3].

12. *The kind of artificial fly* +1867 [50, 4].

При розгляді даного прикладу ми спостерігаємо термінологізацію значення, тому що лексема спочатку належала до загальноживаної лексики, а в результаті метафоризації за функцією набуває спеціалізованого значення і використовується для номінації нового спеціалізованого поняття.

Ще одна лексема даного мікрополя: *construction* - споруда, конструкція, будівля. Дана лексема з'явилася в XII столітті - *The F. construction is cited by Littre from XII cent* [50, 880].

Спочатку лексема *construction* мала термінологічне значення в будівництві - *the action of framing, devising, or forming by putting together of parts; erection, building. An arch built in the body of a wall or other structure, to relieve the part below it from superincumbent weight* [50, 880].

В процесі еволюції семантики терміна чітко простежується транстермінологізація значення, про що свідчать наведені нижче дефініції: *the constructing, explaining, or interpreting of a text or statement; explanation, interpretation meaning; sense (1483). The action of syntactically arranging words in a sentence (1491). To make construction; to give an explanation or meaning to; to*

explain or interpret in a certain way (1525). The syntactical connexion between verbs and their objects or complements, adjectives and their extensions, prepositions and objects, etc (1530). The action of analysing the structure of a sentence and translating it word for word into another language; constructing, translation (1580) [50, 880-881].

Трансформація термінологічного значення в області граматики свідчить про наявність транстермінологізації. Такі значення, як *The explaining or interpreting of the words of a statute, deed, or other legal document (1523). A particular explanation or interpretation put upon a law etc (1568) [50, 881]* також свідчать про транстермінологізацію, тут значення трансформувалося в сферу юридичної термінології. В геометрії лексема отримала дефініцію: *the action or method of drawing a figure for the purpose of solving a problem or proving a proposition (1570) [50, 880].* З розвитком суднобудування і мореплавання лексема construction отримала значення *the method of ascertaining a ship's course by trigonometrical diagrams (1828) [50, 880].*

Таким чином, термін construction є наочним прикладом множинної транстермінологізації.

Далі розглянемо терміни, пов'язані з семантичним мікрополем construction tools: *auger (свердло); brad (цвях без капелюшка; штифтик; шпилька; цвях у підлозі; тесовий цвях; дротяний цвях), bayonet - (з'єднувальний штифт) і brush (кисть; щітка).*

Auger: 1. A carpenter's tool for boring holes in wood, etc., having a long pointed shank with a cutting edge and a screw point, and a handle fixed at right angles to the top of the shank, by means of which the tool is worked round with both hands - 700 [50, 561]. Оскільки першим будівельним матеріалом, яким користувалися в Великобританії, було дерево, відповідно, був необхідний інструмент для роботи по дереву, тому це значення з'явилося раніше за інших і датоване 700 р.

У зв'язку з розвитком будівельної справи і з вдосконаленням будівельних інструментів з'явилося друге значення даної лексеми.

2. *An instrument for boring in the soil or strata of the earth, having a stem which may be lengthened as the perforation extends* - 1594 [50, 561]. Таким чином, цей термін має чітку мотивацію і первісне термінологічне значення.

Ще один елемент того ж ТМП - *brad*. Семантика даної лексеми еволюціонувала в такий спосіб:

1. *A thin flattish nail of the same thickness throughout, but tapering in width, having a small "lip" on one edge, instead of head* 1595 [50, 1045]. Спочатку лексема *brad* позначала «цвях» і мала яскраво виражене мотивування (XIII в.). На початку XIX ст. дана лексема набула сленгове значення «гроші»:

2. *Slang, halfpence, also money in general* 1812 [50, 1045]. Таким чином, ми вважаємо, що даний приклад свідчить про детермінологізацію.

Ще одна лексема, розглянута в рамках мікрополя *construction tools* - *bayonet* (з'єднувальний штифт). Семантика аналізованого терміна розвивалася наступним чином. Вперше дана лексема зафіксована словарно в 1611 р з дефініцією *a short flat dagger* [50, 714]. Примітно те, що в 1865 р з'являється значення *Spanish Bayonet. A species of Yucca, liliaceous plant, with a crown of linear-lanceolate leaves, found in the south of North America* [50, 714]. Це назва квітки, листя якої за формою нагадують ніж або шаблю: *Spanish Bayonet: with sword-shaped leaves and tall, slender spikes of white flowers, found from the southern US to the Caribbean* [47]. Ми вважаємо, що даний приклад демонструє метафоричний перенос за зовнішньою подібністю, що лежить в основі транстермінологізації.

У 1672 р. лексема *bayonet* набуває термінологічне значення у військовій сфері. В результаті лексикографічно фіксуються такі дефініції: *a stabbing instrument of steel, which may be fixed to the muzzle of a musket or rifle; originally it's handle was inserted in the mouth of the gun, but it is now secured by a circular band clasping the barrel. Military force* - 1774. *Solders armed with bayonets* - 1780 [50, 714]. У 1798 р. за допомогою транстермінологізації аналізований термін запозичується в термінологію механіки. *A pin which plays in and out of a hole,*

and serves to engage and disengage portions of machinery, a clutch [50, 714].

Простежимо динаміку ще одного терміна, що відноситься до аналізованого ТМП - *brush* (кисть; щітка). Дана лексема має десять значень, які формувалися в різні періоди часу. Так, наприклад, найпершим значенням даної лексеми було:

1. *A utensil consisting of a piece of wood or other suitable material, set with small tufts or bunches of bristle, hair, or the like, for sweeping or scrubbing dust and dirt from a surface: and generally any utensil for brushing or sweeping - 1377* [50, 1141].

Спочатку лексема *brush* означала предмет (щітка) для використання в побуті. Щітки були різних форм і робилися з різних матеріалів (дроту, пір'я і т. ін.), і в залежності від того, для чого використовувалася щітка, в побуті давалася назва цього предмету, наприклад: *clothes- brush; hat- brush; tooth brush; etc.*

2. *An instrument consisting of a bunch of hairs attached to a straight handle, for applying moisture to a surface, moist colours in painting, colouring, and similar purposes - 1483* [50, 1 141]. Тут видно, що зі зміною призначення даного предмета змінюється і значення відповідної лексеми. У 1483 р. з винаходом і використанням в обробці будинків фарб, стали застосовувати більші щітки для фарбування будівель, які відрізнялися тим, що ворсиста частина щітки прикріплювалася на довшу основу.

3. *Any brush - like bunch or tuft - 1581.*

4. *The bushy tail, or bushy part of the tail, of an animal, that of the fox - +1675* [50, 1 141]. В даних дефініціях простежуються ознаки транстермінологізації, оскільки лексема *brush* позначає частину тіла тварини. Хвіст лисиці або ж білки за зовнішньою подібністю нагадує щітку, тому ми вважаємо, що в даному випадку явно має місце метафоричний перенос.

5. *The painter's art or professional skill. Brother of the brush: artist - 1687* [50, 1141].

Далі аналізована лексема набуває значення мистецтво художника, художник. Техніка художника в значній мірі залежить від використовуваного ним

інструмента, тобто від кисті, тому в даному випадку значення метонімізується.

6. *Electricity. A brush like discharge of sparks. A piece of metal terminating in metallic wires, or strips of flexible metal, used for securing good metallic connection between two portions of an electrical instrument - 1789 [50, 1141].*

Поява електрики дозволило надати нове семантичне забарвлення даному терміну, і він став використовуватися для позначення щітки як частини електричної машини, що служить для передачі струму від нерухомих частин до обертових [47].

7. *A brushing, an application of a brush 1822 [50,1142].*

8. *A brush - like organ on the legs of bees and other insects - 1829 [50, 1 141].*

Волосяний покрив на лапках у бджіл і у деяких видів метеликів також нагадує щіточку. Тут, на наш погляд, простежується метафоричний перенос за зовнішньою подібністю, що приводить до транстермінологізації, коли термін переходить з однієї терміносистеми в іншу.

9. *Optics. Bright or dark figures accompanying certain phenomena observed in polarized light, which by their shaded and ill-defined edges combined with variations of breadth suggest the idea of brushes 1817-45 [50, 1 141].*

Розглядаючи ТМП concrete / concrete constructions, звернемося до таких термінів будівельної термінології, як *foundation - фундамент; foam - спінений матеріал; пінопласт; пенорезіна; піна; бульбашки, що утворюються на поверхні рідини при перемішуванні.*

Простежимо зміна значення лексеми foundation:

1. *The action of founding or building upon a firm substructure: the state or fact of being founded - 1385 [50, 493].* Перше значення пов'язане з будівництвом і вперше зафіксовано в XIV ст.

2. *The establishing of an institution, together with an endowment or provision for it's perpetual maintenance - 1389 [50, 493].*

3. *The charter of establishment or incorporation of a society, institution, etc., with rules and ordinances or its government - 1389 [50, 493].*

4. *A basis or groundwork on which something (immaterial) is raised or by which it is supported or confirmed: an underlying ground or principle: the basis on which a story, fiction, or the like is founded - 1400 [50, 493].*

5. *The fund of revenues appropriated to endow such an institution - 1439 [50, 493].* У наведених дефініціях ми можемо простежити певний семантичний зсув, за допомогою якого лексема *foundation* розширює своє значення і позначає установу, підставу (організації, фабрики, духовенства, фонду і т.д.). Первинне значення «підстава (частина споруди)» переноситься на ціле, тобто на цілу фабрику, завод, духовну установу і т.д. Тут ми можемо простежити метонімічне перенесення з частини (фундамент - частина будинку) на ціле (установа - ціле).

Простежимо подальший семантичний розвиток даного терміну.

7. *On (or + of) the foundation: said of the members of an endowed college or similar society – 1492 [50, 493].*

8. *The solid ground or base (natural or built up) on which an edifice or other structure is erected; also, the lowest part of a building: usually constructed below the ground level) - 1494 [50, 493].* У зв'язку з розвитком будівництва і появою більш масштабних споруд аналізована лексема набуває термінологічне значення і отримує чітку дефініцію - тверду основу, на якому зведено великий будинок або іншу споруду. Дане значення зафіксовано в XV в.

9. *That which is founded or established by endowment: an institution (e.g. monastery, college or hospital) established with an endowment and regulations for its maintenance - 1513 [50, 493].*

10. *A ground or reason upon which men act: an understanding, basis of agreement - 1642 [50, 493].*

11. *The "seat" of the body, the fundament - 1681 [50, 493].*

12. *Belonging to or serving as a foundation, fundamental – 1665 [The Oxford English Dictionary, 493].*

13. *That upon which any structure is built up: a body or ground upon which other parts are overlaid: in various technical uses: e.g. Dressmaking, an underskirt over*

which the outer skirt is hung or draped: also a material used for stiffening a garment: in crochet-work and knitting, the first set of stitches, to which the rest are secured [50, 493].

Таким чином, називаючи той чи інший предмет референтної дійсності, люди співвідносять його з іншими явищами оточуючого їх світу. Це призводить до того, що даний предмет або явище отримує найменування шляхом використання назв інших предметів або явищ, в тому або іншому відношенні з ним пов'язаних або співставні. Однак з плином часу з різних причин мотивація значення слова може бути загублена, і тоді слова починають функціонувати як чисто умовні, невмотивовані позначення.

Термін *foam* має наступні значення:

1. *The aggregation of minute bubbles formed in water or other liquid by agitation, fermentation, effervescence, ebullition, etc.* - 700 [50, 375]. Дане значення вперше зафіксовано у словнику в 700 р. Як видно з дефініції, дана лексема має ширше значення: накопичення дрібних бульбашок у воді або ж в іншій рідині.
2. *The foaming saliva issuing from the mouth, e.g. in epilepsy, rabies, etc. Also, the forth of perspiration which gathers on the coat of horse or other animal from intense exertion-* 900 [50, 375]. Во другій дефініції представлено спеціалізоване, більш вузьке значення, з уточненням того, де конкретно утворюється «піна»: піниться слина, що виходить з рота під час нападу епілепсії, або піт. У цьому значенні лексема зафіксована в 900 р
3. *Foaming water, the sea: (in early use occas.), Also salt, sea, water foam* - 1000 [50, 375].
4. *The action of foaming* - 1573 [50, 375]. В термінологічному значенні «ціноутворення» дана лексема з'явилася в XVI ст.

Наступним ТМП, в рамках якого будуть розглянуті такі терміни, як *asphalting* - асфальтування; *dampen* - зволожувати, демпфірувати; *galvanize* - оцинковувати, гальванізувати, є construction processes.

Лексема *asphalting* має лише одне значення - *to cover or lay with the*

asphalt - 1872 [50, 495] і з'явилася в XIX в. в значенні - *a composition made by mixing bitumen, pitch, and sand, or manufactured from natural bituminous limestone, used to pave streets and walks, to line cisterns, etc.*, - 1847 [50, 495]. Відповідно, після появи будівельного матеріалу виникла необхідність в номінації процесу для укладання даного матеріалу. Таким чином, лексема *asphalting* спочатку мала спеціалізоване значення.

Термін *dampen* зафіксований з наступними значеннями:

1. *To dull, deaden, diminish the force or ardour of, depress, deject* - 1630 [50 20]. Перше значення є загальноживаним і вперше зафіксовано в XVII в.
2. *To become dull or damp* - 1686 [50, 20]. В даному випадку має місце термінологізація, що виникає з звуження і спеціалізації значення.
3. *To stop the oscillations of a magnetic needle by placing a mass of conducting metal near it* - 1879 [50, 20]. Тут значення далі спеціалізується, репрезентується фізичний феномен, і вперше фіксується в XIX в., отже, можна говорити про транстермінологізацію.
4. *To make moist or humid, to wet as a steam, vapor, mist, or dew does; moisten* - 1885 [50, 20]. У значенні - «зволожувати» дана лексема зафіксована також в XIX в., і саме це значення в подальшому використовувалося в будівництві.

Термін *galvanize* зафіксований з наступними дефініціями:

1. *To apply galvanism to: to stimulate by means of galvanic current* - 1802.
2. *To cover with the a coating of metal by means of galvanic electricity* - 1839.
3. *In phrase to galvanize to or into life (also to galvanize life into)* - 1853 [50, 33].

Час появи даного терміна фіксується на початку XIX ст. Поява терміна прямо пов'язана з винаходом, який і було номіновано даною лексемою. Італієць А. Вольта в 1800 р. винаходить перше джерело постійного струму – гальванічний елемент, який представляє собою стовп з цинкових і срібних кружалець, розділених змоченою в підсоленій воді папером. У 1802 р. В. Петров виявив вольтову дугу. Перші дві дефініції наочно демонструють, що лексема *galvanize* мала термінологічне значення. У 1853 р за допомогою

детермінологізації ЛО входить до складу словосполучень *to galvanize life into, to galvanize someone (means to cause them to take action, for example by making them feel very excited, afraid, or angry)* [47].

В рамках тематичної групи *construction machines* ми розглянули терміни *paver* - дорожній бетоноукладач; *loader* - навантажувач. Лексема *paver* має наступні значення:

1. *One who paves* - 1477.
2. *A paving -stone or tile* - 1696.
3. *The bed-stone of porcelain mill* - 1881 [50, 572].

Вперше дана лексема з'явилася в XV в. З дефініцій видно, що термін не відносився до загальноповживаної лексики, був професіоналізмом і використовувався для номінації професії мостильника. У XVII ст. і пізніше в XIX в. він застосовується для позначення будівельного матеріалу, набуваючи статусу чистого терміна.

Лексема *loader*: 1. *One who loads (in various senses): carrier: a man who stands on the top of a wagon, haystack, etc. and arranges the hay or corn which forked up* - 1476.

2. *A dicing term, a doublet* - 1693.

3. *A gun which is loaded in a particular way, always with qualification, e.g. Breech-loader Muzzle -loader, single loader* - 1858 [50, 369]. Дана дефініція свідчить про транстермінологізацію, оскільки співвіднесена з військовою термінологією.

4. *An attendant whose business it is to load guns for a man who is shooting game* - 1869.

5. *A loading machine* – 1872 [50, 369].

Термін *loader* вперше зафіксований в XV в. і позначав людину, яка допомагає піднімати сіно, зернові і т.д., тобто до будівельної справи дана лексема не мала відношення. У XIX ст. виникло інше значення, що позначає людини, в чій обов'язки входило заряджати зброю, а також саме заряджену зброю. У тому ж столітті з'явилася дефініція даної лексеми у значенні

вантажної машини в будівництві.

Наступна тематична група - construction materials. Для аналізу ми обрали терміни *lath* - рейка, тонка дошка; *imbrex* - черепиця жолоба; *fid* - штифт. Лексема *lath* має наступні значення:

1. *A thin narrow strip of wood used to form groundwork upon which to fasten the slates or tiles of a roof or the plaster wall or ceiling, and in the construction of lattice or tiles and Venetian blind - 1000.*
2. *Laths as a material used in building (chiefly as a ground work for coating of plaster) to form a wall or partition -1573.*
3. *In wider application: A thin, narrow, flat piece of wood used for any purpose. Also as the material of a counterfeit weapon, as bow, sword of lath - 1592.*
4. *Applied to what is slender or fragile - 1633.*
5. *The bending part of an arbalest or cross-bow - 1685 [50, 94].*

Вперше термін *lath* зафіксований в 1000 р в якості професіоналізму, що позначає тонку дерев'яну рейку для формування підстави, на якій закріплюються дошки або покрівельна черепиця. Час появи даної лексеми дозволяє відносити її до категорії професіоналізмів, оскільки вони включають одиниці ремісничої лексики, а будівництво раніше вважалось ремеслом.

У XVI ст. лексема набула термінологічне значення для номінації будівельного матеріалу. У тому ж столітті лексема використовувалася і у військовій термінології, позначаючи частину арбалета. Динаміка розвитку семантики даної лексеми дозволяє говорити про транстермінологізацію.

Термін *imbrex*:

1. *A curved roof-tile - 1857.*
2. *One of the scales or over-lapping pieces of an imbrication - 1890. [50, 57]*

Перше значення зафіксовано словником в XIX ст .; лексема номінує покрівельний матеріал. Друге значення також зафіксовано в XIX в. і позначає покриття, що складається з елементів, що частково перекривають один одного. Таким чином, ми бачимо, що дана лексема мала спеціалізоване значення і

яскраво виражену мотивацію, оскільки термін характеризується семантичною прозорістю.

Ще один термін, що належить до даної тематичної групи - *fid*. Дана ЛО має такі дефініції:

A conical pin of half wood, from 9 to 20 in long, used to open the strands of a rope in splicing - 1615.

A plug of oakum for the end of gun - 1626.

A square bar of a wood or iron, with a shoulder at one end, used to support the weight of the topmast and also the topgallant mast - 1644.

A plug or quid of tobacco - 1793.

A small but thick piece of anything - do 1838.

A wooden or metal bar or pin, used to support or steady anything - 1851.

1. A teacher's handful of straw 1863 [50, 188].

Перша дефініція лексеми свідчить про наявність спеціалізованого значення, що вербалізується і за допомогою синонімічно лексеми *pin* (болт, штифт, палець, шпилька). Такі дефініції, як: *a plug of oakum for the end of gun - 1626*; *a square bar of a wood or iron, with a shoulder at one end, used to support the weight of the topmast and also the topgallant mast - 1644* свідчать про транстермінологізацію, при якій термін переходить в ранг військової термінології. Дефініція *a plug or quid of tobacco - 1793* засвідчує використання цієї лексеми в тютюновій індустрії для номінації шматка пресованого тютюну для жування.

З останньої тематичної групи *construction professions* ми розглянули такі терміни, як: *patcher* - робочий, що здійснює дрібний ремонт; *locksmith* - слюсар. Лексема *patcher* має одну дефініцію, яка вперше була зафіксована в XIV ст. - *one who patches - 1528. [50, 547].*

Ця ЛО має ширше значення, оскільки робітник може здійснювати дрібний ремонт не тільки в будівництві, але також і в інших видах ремесел. Таким чином, можна говорити про те, що ця лексема мала більш широке

значення, яке у міру розвитку будівельної справи звузилося, тобто лексема термінологізована.

Термін *locksmith* зафіксований в XIII в. також з однією дефініцією - *an artificer whose occupation is to make or mend locks* - 1226 [50, p. 387]. У XIII в. слюсар займався ремонтом затворів, замків, а в міру розвитку будівельної індустрії і появи нових конструкцій в будинку, таких як водопровід, каналізація і т.д. навички слюсаря змінилися, про що свідчить сучасна дефініція, наведена лексикографічними джерелами - *a person who makes or repairs locks* [47].

Таким чином, проведений аналіз ключових ЛО термінологічних мікрополів аналізованої терміносистеми дозволив зробити наступні висновки.

1. Проаналізовані лексеми в рамках першого семантичного поля *building construction* показали, що в ході історичного розвитку семантики терміна виявлені наступні семантичні процеси.

Метафоризація - про що свідчить проаналізована вище лексема *hut*.

Спостерігається метафоричний перенос за зовнішньою подібністю.

Термінологізація - даний процес репрезентує лексема *eagle*.

Транстермінологізація - дефініції лексеми *hut* відображають даний процес, *the beaver's lodge* 1722 - відноситься до біології. *The end or body of the breech-pin of a musket* 1867; a wooden structure for temporary housing of troops 1665 - співвіднесені з військовою термінологією. Аналіз показав, що в даному ТМП превалює транстермінологізація.

2. Друге ТМП *construction tools*. В рамках даної тематичної групи етимологічний аналіз показав, що семантика терміна змінювалася за допомогою наступних процесів.

Детермінологізація - про що свідчить проаналізована лексема *brad*.

Транстермінологізація - даний процес репрезентує лексема *brush*.

Приклади свідчать про те, що лексема транстермінологізувалася в сферу електродинаміки і оптики.

Метафоризація - *the bushy tail, or bushy part of the tail, of an animal, that of*

the fox 1675. A brush like organ on the legs of bees and other insects - 1829 [50, 1141]. Даний приклад свідчить про метафоричне перенесенні за зовнішньою подібністю.

Метонімія представлена динамікою значення ЛО *brush*.

Метафоризація є превалюючим процесом в тематичній групі *construction tools*.

3. ТМП *concrete / concrete constructions* марковане наступними історичними процесами.

Детермінологізація представлена лексемою *foundation*. Значення з'явилося в XIV в. з яскраво вираженою мотивацією. Далі значення розширюється і переходить в загальноновживану лексику.

Метонімічне перенесення також має місце в розвитку значення ЛЕ *foundation*, оскільки частина (фундамент - частина будинку) переносить своє значення на ціле (установа - ціле).

Термінологізація представлена в розвитку семантики лексеми *foaming*. У даній тематичній групі переважає транстермінологізація.

4. Семантичне поле *construction processes* репрезентує такі семантичні процеси.

Транстермінологізація і термінологізація, представлені лексемою *dampen*. Аналіз даної тематичної групи показав, що обидва процеси представлені в рівній мірі.

5. При дослідженні тематичної групи *construction machines* виявлено, що при еволюції дефініцій лексем простежується термінологізація, про що свідчить перша дефініція лексеми *loader*. В даному ТМП простежується переважання термінологізації.

6. Така тематична група, як *construction materials*, історично в рівній мірі маркована транстермінологізації і термінологізації, найбільш яскраво представленими в семантиці лексеми *lath*.

7. Остання тематична група *construction professions* специфічна тим, що її лексичні одиниці в динаміці мають, як правило, одне термінологічне значення.

В ході проведеного аналізу нами виявлено, що в процесі історичного розвитку англомовної будівельної термінології рекуррентно мали місце такі семантичні процеси: термінологізація (31%), транстермінологізації (38%), метафоризація (19%), детермінологізація (6%), метонімізації (6%).

Висновки до 2 розділу

Дослідження динаміки розвитку будівельної термінології показує, що вона являє собою спеціалізовану прикладну лексичну систему, що складалася протягом тривалого часу і висхідну до професійної лексики будівельників ранніх періодів розвитку суспільства. Існує прямий зв'язок між шляхами формування будівельної термінології і розвитком будівельної справи.

Будівництво було лише одним з видів звичайної трудової діяльності людини, відповідно, і лексика будівельної справи залишалася недиференційованою, зливалася з загальноповсякденною. З розвитком будівельної справи розвивалася і відповідна терміносистема. У міру появи нових матеріалів, нових знарядь праці, техніки виникала необхідність в їх номінації, з'являлися нові терміни, а вже наявні терміни міняли свій статус.

Спроба виявити хронологічні фактори розвитку будівельної термінології дозволила визначити основні періоди її генезису. Для здійснення даної мети були виявлені основні критерії, за якими проводилося розмежування періодів. Становлення і розвиток будівельної термінології порівнюють із історією появи ключових будівельних матеріалів, техніки і знарядь праці, без яких не можна уявити будівництво будь-якого об'єкта. З урахуванням виробленої критеріальної бази були визначені п'ять періодів виникнення, розвитку і становлення англійської будівельної термінології: перший період - до IV ст. ; другий період - VI-XI ст. ; третій період - XII-XVII ст. ; четвертий період - XVI-XIX ст. ; п'ятий період - XX-XXI ст.

Наступним етапом дослідження динаміки розвитку будівельної термінології стало виявлення еволюційних процесів, що мали місце в рамках даної терміносистеми, з урахуванням тематичної диференціації корпусу ЛО.

В ході еволюції терміносистеми будівництва і будівельних технологій використовувалися наступні семантичні процеси: термінологізація (31%), транстермінологізація (38%), метафоризація (19%), детермінологізація (6%), метонімізація (6%). Будівельна термінологія історично корелювала з

військовою, біологічною термінологією, з підмовою орнітології, зоології, архітектури.

Історичний аналіз дозволив виявити, в які парадигматичні відносини вступають між собою дефініції термінологічних лексем. До них відносяться синонімія, антонімія і енантіосемія. Найбільш частотно представлені синонімічні ряди.

У синонімічні відносини можуть вступати тільки старі терміни, які мають тривалу історію еволюції. Терміни, за допомогою яких представляється можливим вибудувати синонімічний ряд, являють собою ядро, а молодші терміни – периферію синонімічного ряду. Середня довжина синонімічного ряду залежить від кількості дефініцій, і чим старіший термін, тим більше значень у даної лексеми, і тим більше синонімів вступають в парадигматичні відносини.

В ході розвитку між лексемами корпусу будівельної термінології встановлюються як синонімічні, так і антонімічні кореляції, причому при аналізі антонімії виявлена енантіосемія, при якій термін з'являється з одним значенням, а в процесі еволюції набуває протилежного значення.

За будовою можемо виділити такі типи термінів як прості, складні та терміни-словосполучення.

ВИСНОВКИ

В сучасному світі відведена особлива роль термінології технічних галузей, адже саме вона складає основу для робіт в області науково-технічної інформації. Будівельна термінологія - спеціалізована прикладна лексична система, що складалася протягом тривалого часу. Між формуванням будівельної термінології і розвитком будівельної справи існує прямий зв'язок.

Терміни - це спеціальні слова, обмежені своїм особливим призначенням; слова, які прагнуть бути однозначними як влучний вислів понять і назви речей.

У нашому дослідженні з синхронної точки зору ми розмежували будівельну термінологію на сім тематичних мікрополів - concrete / concrete constructions, building constructions, construction tools, construction processes, construction machines, construction materials, construction professions.

У синонімічні відносини можуть вступати тільки старі терміни, які мають тривалу історію еволюції. Терміни, за допомогою яких представляється можливим вибудувати синонімічний ряд, являють собою ядро, а молодші терміни – периферію синонімічного ряду. Середня довжина синонімічного ряду залежить від кількості дефініцій, і чим старіший термін, тим більше значень у даної лексеми, і тим більше синонімів вступають в парадигматичні відносини.

В ході розвитку між лексемами корпусу будівельної термінології встановлюються як синонімічні, так і антонімічні кореляції, причому при аналізі антонімії виявлена енантіосемія, при якій термін з'являється з одним значенням, а в процесі еволюції набуває прилежного значення.

До найбільш використовуваних способів творення термінів у галузі «Будівництво» відносимо прості, похідні, складно-похідні та аббревіатури.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури : підручник – Вінниця : Нова книга, 2004. – 576 с.
2. Моргун В.В. Теорія и практика науково-технічного перекладу : посібник / В.В. Моргун. - К. : Київський міжнародний ун-т громадянської авіації, 1997. – 70 с.
3. Сухенко К.М. Лексичні проблеми перекладу : підручник / К.М. Сухенко. - К. : вид-во Київ. ун-ту, 2000. – 124 с.
4. Апресян Ю.Д. Избранные труды. Том I. Лексическая семантика (синонимические средства языка). М.: Языки русской культуры, 1995. - 464с.
5. Апресян Ю. Д. Лексическая семантика. - М., 1974.
6. Арнольд И. В. Основы научных исследований в лингвистике: Учебное пособие. - М. Высш. школа, 1991.-140 с.
7. Ахманов А.С. Логические формы и их выражение в языке- М., 1957.
8. Бережан С.Г. О лингвистической и отражательной семантике. — В сб.: Исследования по семантике. Уфа, 1979.
9. Будагов Р. А. Введение в науку о языке. - М., 1965.
10. Винокур, Г.О. О некоторых явлениях словообразования в русской технической терминологии Текст. / Г.О. Винокур // Труды МИФЛИ: сб. ст. по языковедению. М., 1939. Т5. - С. 3-54 с.
11. Гинзбург Р.З. Лексикология английского языка : Учебник/ Р.З. Гинзбург – М. : Высшая школа, 1979. – 269 с.
12. Гринев С. В. Введение в терминоведение. – М.: Аспект Пресс,1993. – 117 с.
13. Давлетукаева, А.Ш. Диахронический аспект развития экономической терминологии (английский язык) [Текст]: дис. канд. филол. наук: 10.02.21; 10.02. 20 / А.Ш. Давлетукаева. - М., 2002. - 183 с.
14. Даниленко В.П. Лингвистический аспект стандартизации терминологии : учебник / В.П. Даниленко. – М. : Наука, 2003. - 280 с.

15. Елисеева В.В. Лексикология английского языка : учебник/ В.В. Елисеева – СПб. : Изд-во: Филологический факультет СПбГУ, 2005. – 186 с.
16. Иванов В.В. Об исследовании структуры лингвистики и ее языка. — ВЯ, 1988, №2,- с. 23-37.
17. Капанадзе Л.А. Про понятие «термин» и «терминология». Развитие лексики современного русского языка : пособ. для студентов / Л.А. Капанадзе. - М. : Высшая школа, 2005. - 289 с.
18. Караулов Ю.Н. Структура лексико-семантического поля. // ФН 1972, № 1.
19. Кияк Т.Р. Лингвистические основы терминоведения: Опыт лингвистического описания / Кияк Т.Р. - Киев : УМКВО, 1989. - 104 с.
20. Кобозева, И.М. Лингвистическая семантика [Текст]: учебник / И.М. Кобозева. - Изд. 4-е. - М.: Книжный дом «Либроком», 2009. - 352 с.
21. Комарова З.И. Семантическая структура специального слова и ее лексикографическое описание. Свердловск, 1991.
22. Комиссаров В.Н. Лингвистика перевода. — М.: Международные отношения, 1980. 167с.
23. Комиссаров В.Н. Общая теория перевода. Проблемы переводоведения в освещении зарубежных ученых. М.: ТОО «ЧеРО», 1999.- 136 с.
24. Комиссаров В.Н. Слово о переводе (Очерк лингвистического учения о переводе). М.: Международные отношения., 1973. — 213с.
25. Никитина, С. Е. Семантический анализ языка наука. Текст. / С. Е. Никитина. М. :. Наука, 1987. - 14 Г с.
26. Общие и частные проблемы теории перевода / Под ред. С.И. Канонича. М., 1989.- 112 с.
27. Окладникова А.В. Исследование в области языка переводов (проблема нормы и узуса). Дисс. .канд.филол.наук. - М., 1980. - 167с.
28. Перевод: традиции и современные технологии: Сб. статей / Отв. ред. И.И. Убин. М.: ВЦП, 2002.

29. Письмиченко А. Н. Основные проблемы генезиса, становления и развития английской строительно-индустриальной терминологии: дисс. канд. филол. наук: 10.02.04. Киев, 1984. 176 с.
30. Прохорова В. Н. Семантика термина // Вестн. МГУ. Серия 9. Филология. - 1981. - № 3. - С. 23-32
31. Реформатский А. А. Термин как член лексической системы языка // Проблема структурной лингвистики. - М.: Наука, 1995. - 128 с.
32. Ревзин И.И. Современная структурная лингвистика. Проблемы и методы. М.: Наука, 1977. - 264с.
33. Ревзин И.И., Розенцвейг В.Ю. Основы общего и машинного перевода. М.: Высшая школа, 1964. — 243с.
34. Садчикова, И.В. Энантиосемия как способ сосуществования противоположных оценочных компонентов в семантике слова [Электронный ресурс] / И.В. Садчикова. - 2009.
35. Сотникова Е. С. Смысловая неустойчивость многозначных предложений и проблема их адекватного перевода. // Вопросы теории и практики перевода. — М.: Аспект пресс, 1999. - 206 с.
36. Стрелкова Н.С. Пособие по практической стилистике английского языка и стилистическое редактирование перевода. -М.: Изд-во МГПИИЯ, 1975. 59с.
37. Суперанская, А.В. [и др.]. Общая терминология: вопросы теории [Текст] / А.В. Суперанская, Н.В. Подольская, Н.В. Васильева; отв. ред. Т.Л. Канделаки. - Изд. 5-е. - М.: Либроком, 2009. - 248 с.
38. Татаринов В.А. Общее терминоведение: Энциклопедический словарь / В.А. Татаринов.— М. : РоссТерм, 2006. — 528 с.
39. Тюленев С.В. Теория перевода : учеб. пособие / С.В. Тюленев - М. : Гардарики, 2004. - 336 с.
40. Тюленев С.В. Теория перевода: Учебное пособие. М.: Гардарики, 2004. - 336 с.
41. Улуханов И.С. Теория грамматического значения и аспектологические

исследования. ВЯ, 1988, №2, - с. 146-150.

42. Уфимцева А.А. Лингвистическая сущность и аспекты номинации. Языковая номиналогия. М., Наука, 1977, - с.7-98.

43. Филин Ф.П. Научно-техническая революция и функционирование языков мира. — М.: Наука, 1977. С.19-28.

44. Филин Ф.П. Очерки по теории языкознания. М.: Наука, 1982. -336с.

45. Шендельс Е.И. Многозначность и синонимия в грамматике.

46. Шехтман Н.А. Системность лексики и семантика слова. — Куйбышев, 1988

47. Lingvo X3 [Electronic resource]. - URL: <http://www.lingvo.ru/>

48. Merriam-Webster [Electronic resource]. - URL: <http://www.merriam-webster.com>

49. Online etymology dictionary [Electronic resource]. - URL: [http://www. etymonline.com/](http://www.etymonline.com/)

50. The Oxford English Dictionary [Text]. – Oxford: OUP, 2003. – 2000 p.

ДОДАТОК А

Англо-український міні-словник будівельних термінів

1. abamurus підпірна стінка, контрфорс
2. abat-jour світловий отвір
3. abat(-)vent дефлектор; жалюзі
4. ablation абляція, вивітрювання, руйнація гірських порід
- 5.aboutsledge кувалда, ручний ковальський молот
6. abradability стиральність
7. abradant абразив
8. abruptness крутизна
9. abseiling спуск на канаті
10. absorptance коефіцієнт поглинання
11. abstracting вибірка обсягу робіт та матеріалів
12. abstraction втрати атмосферних опадів
13. acanthus акант, аканф
14. accentuating wood fibers [grains] виділення текстурного малюнку волокон деревини
15. accelator відстійник
16. accessory комплектувальний виріб
17. adhesion адгезія, злипання
18. adhesion between concrete and reinforcement зчеплення арматури з бетоном
19. adhesion pile – безрозмірний коефіцієнт спротиву ґрунту
20. adhesion rubber-to-metal – зчеплення гуми з металом (при огумленні)
21. adhesive клей
22. adit вхід до будівлі
23. admittance температуропровідність поверхні
24. admitted for use допущений до застосування
25. admix(ture) додаток до бетонної, розчинової суміші
26. adobe – необпечена цегла

27. adsorbent адсорбент
28. adsorber адсорбер
29. adsorption адсорбція
30. adytum усамітнений кабінет
31. adz(e) тесло (інструмент теслі)
32. aedicule едікула
33. aeolotropic анізотропний, алотропний
34. aerate насичувати повітрям, аерувати
35. aeration аерація
36. aerator аератор
37. aero-accelator аероакселатор
38. afterdriving pile добивка сваї
39. afterfilter фільтр вторинного очищення
40. afterhardening подальше твердіння
41. afterpurification додаткове очищення
42. aftershock повторний сейсмічний поштовх
43. aggregate after-task липкість шару фарби після висихання
44. aftertreatment подальша обробка
45. afteryellowing подальше пожовтіння
46. agent binding в'язка речовина
47. agent blasting вибухова суміш
48. agent bleaching відбілювальна речовина
49. agent bonding додаток, що підвищує зчеплення арматури та бетону
50. agent colored release кольорова змазка для опалубки
51. belvedere бельведер
52. bench уступ, берма
53. benchmark нівелірний знак, репер
54. bend відвод
55. bentonite бентоніт бентонітова глина

56. bentwood вигнута деревина
57. berliner підлога терацо з чергуванням великих та маленьких шматків мармуру
58. berm(e) берма
59. berm(e)ballast ~ обочина
60. berming влаштування берм
61. berth причал
62. bevel несиметричний скіс кромки
63. bezal скіс гострої кромки леза (стаміски, рубанка и т. ін.)
64. bezant архітектурний орнамент у формі диску або композиції дисків
65. biaxial двовісний
66. biaxiality відношення головної нормальної напруги (меншої до більшої) при двовісному стані напруги
67. bib hose водорозбірний кран із різьбою на зливі
68. bib sink кран для мойки
69. Bible проф. збірник технічних умов і норм
70. bid заявка на підряд
71. bidet біде
72. bidonviile «бідонвіль», селище міської бідноти, халупи з жестианої тари
73. bifurcation біфуркація
74. bikeway велосипедна доріжка
75. bilateral двобічний
76. bi-level індивідуальний житловий будинок з кімнатами у двох рівнях
77. bill відомість
78. bill of materials відомість обсягу робіт
79. bill of quantities відомість обсягу робіт та розходу матеріалів на об'єкті
80. billet дерев'яний брус, окантований на три канти
81. blockplant установка [прес] для виготовлення бетонних каменів (блоків)
82. blockplant versatile універсальна установка для виготовлення бетонних

блоків різних розмірів

83. blockwork кам'яна кладка
84. aerated blockwork кам'яна кладка з поризованих бетонних блоків
85. coursed blockwork ординарна кладка з бетонних масивів
86. facing blockwork кам'яна кладка для облицювання
87. sliced blockwork кладка з бетонних масивів, що укладені нахлонними рядами
88. blockyard полігон для виготовлення бетонних блоків
89. blondine підвісна канатна дорога
90. blood monkey blood проф. розпилюваний плівкоподібний склад (для витримування бетона)
91. bloom вицвітання
92. blossom проф. капсюль-детонатор
93. blow випір ґрунту
94. fracturing blow руйнівний удар
95. blowback зворотна промивка фільтра
96. blow-down продувка (котла)
97. blower вентилятор високого тиску
98. snow blower роторний снігоочишувач
99. soot blower апарат для обдування
100. blowhole пора, каверна, порожнина в бетоні чи металі
101. blowing дуття
102. blow-off продувка (котла)
103. blueness синява
104. blueprint «синька»
105. bluestone камінь для будівництва сіро-блакитного кольору
106. bluff обрив
107. blunge робити глиняний розчин
108. blunger мішалка; глином'ялка

109. blunt тупий (про кут, інструмент)
110. board дошка, плита, панель
111. chalcedony халцедон
112. chalet шале, дача, котедж
113. chalk крейда
114. chalking крейдування
115. challenge проба сил
116. chamber камера; кімната, приміщення
117. accelerated weathering chamber камера пришвидшеного вивітрювання
118. access chamber очисна камера
119. acoustic акустична камера
120. air chamber повітряна камера
121. air-lock chamber шлюзова камера
122. air-tight chamber герметична (повітрянепроникна) камера
123. arid chamber камера для створення природних умов спекотного клімату
124. bubbling chamber барботер
125. caisson chamber робоча камера кесона
126. chilling chamber холодильна камера
127. cladding зовнішня огорожа
128. climatic test chamber кліматична випробувальна камера
129. combustion chamber топка
130. concrete curing chamber камера для витримки бетона
131. contact chamber контактний резервуар
132. council chamber приміщення для засідання органів влади
133. curing chamber камера тепловологої обробки бетона
134. decompression chamber декомпресійна камера
135. changeroom роздягальня
136. channel русло, канал, водотік
137. channeler кар'єрна каменерізальна машина

138. channelization каналізований рух
139. chantry каплиця
140. chap тріщина, щілина
141. chapel каплиця
142. chaptet астрагал; валик
143. chase вузький канал, паз, жолоб
144. service chase канал для прокладки інженерних мереж
145. chasing пази, борозди, канали
146. chassis шасі
147. diamond серцевик хрестовини
148. diaphragm діафрагма
149. antiseep(age) diaphragm протифільтраційна манжета
150. central free diaphragm діафрагма з центральним отвором
151. impervious diaphragm протифільтраційна діафрагма
152. measuring diaphragm вимірювальна діафрагма
153. stiffening diaphragm діафрагма жорсткості
154. builder's diary журнал будівельних робіт
155. diastyle діастиль
156. diathermancy теплопрозорість
157. diatomite діатоміт
158. die підколонник
159. diking обвалування
160. dilatation набухання
161. volume dilatation об'ємна деформація
162. dilatometer дилатометр
163. flat dilatometer плаский пенетрометр
164. dilution розбавлення
165. dilution of contaminated air розчинення
166. dimension лінійний розмір

167. dinging однослойна наружна штукатурка
168. dinky невеликий вантажний кран
169. diorite діорит
170. dioxide діоксид
171. carbon dioxide діоксид вуглецю
172. titanium dioxide діоксид титана
173. dip ухил
174. ironmongery будівельні скобяні вироби
175. ironworker слюсар-арматурник
176. irradiance інтенсивність випромінювання
177. diffuse irradiance розсіяне опромінення
178. irradiation опромінення
179. irreversible незворотний
180. irrigation орошення; полив
181. penstock напорний трубопровід
182. weir penstock напорний трубопровід з опускним затвором
183. penthouse пентхаус
184. pentice прибудова з односкатним дахом
185. peopling характеристика і кількість населення
186. optimum peopling оптимальне число мешканців
187. percentage відсоткове значення
188. percentage by volume відсотковий зміст за обсягом
189. percentage by weight відсотковий зміст за масою
190. percentage passing each sieve size зернистість кам'яного матеріалу
191. percentage of effort трудові витрати у відсотковому вираженні
192. percentage of reinforcement відсоток армування
193. percentage of water відсотковий вміст води, вологість
194. pergelation агградація
195. rigger такелажник; стропівник

196. rigging такелаж, спорядження
197. pipe rigging трубопровідна обв'язка
198. right of way право проїзду
199. rigidity жорсткість
200. toeboard бортова дошка